

به نام خدا

علاوه بر امکان استخراج برخی مواد شیمیایی صنعتی از برگ، پوست و گال گز، چوب این گونه نیز با دارا بودن جرم حجمی نیمه سنگین، مواد استخراجی زیاد و الیاف کوتاه، قابلیت استفاده در انواع صنایع وابسته به چوب نظیر تخته خرده سازی، کوره های اکسیداسیون و احیا، معادن، صندوق سازی و ساخت درب و پنجره را دارد. در برخی استان های جنوبی از چوب این گونه در صندوق سازی و تولید نئوپان و MDF در اختلاط با سایر چوب ها استفاده می شود.

در سالیان اخیر اقداماتی توسط دستگاه های اجرایی در خصوص زراعت چوب با گونه گز شاهی در اراضی شور با مشارکت مردم انجام شده و سطوحی از اراضی بیابانی ملی و مستثنیات به جنگل کاری های تولیدی این گونه اختصاص یافته است، لیکن اقدامات انجام شده به طور عمده در استان های جنوبی کشور (به ویژه استان فارس) بوده و استعدادیابی و شناسایی محدودیت های اراضی و روش های کاشت این گونه مبنایی کاملاً تجربی دارد.

در این پژوهش امکان ایجاد جنگل کاری های تولیدی از گونه گز شاهی در اراضی با شوری و قلیائیت زیاد در حاشیه کویر مرکزی ایران بررسی و جمعیت های مقاوم این گونه برای توسعه در مناطق مزبور مورد شناسایی قرار گرفت.

قلمه کاری گز شاهی در حاشیه جاده ایستگاه تحقیقات بیابان شهرستان گرمسار

عملیات کاشت گز شاهی عموماً با کاشت مستقیم قلمه در عرصه انجام می گیرد. قلمه ها به طول تقریبی 20 و قطر تقریبی یک سانتی متر از شاخه های یک ساله استحصال و بدون هیچگونه تیمار خاصی قابل کشت مستقیم در عرصه

هستند. میزان جوانه‌زنی قلمه‌ها حتی در اراضی بسیار شور نیز بسیار زیاد است. براساس نتایج این پژوهش حتی در عرصه‌های دارای شوری 60 میلی‌موس بر سانتی‌متر، مشروط بر آبیاری مناسب در فصل رویش، امکان کشت و پرورش جنگل‌کاری تولید گز شاهی وجود دارد، به‌گونه‌ای که پس از گذشت 3 سال با زنده‌مانی 70 درصد، میانگین ارتفاع جست‌ها به 3 متر و میانگین قطر جست‌ها به 5/2 سانتی‌متر رسید. با توجه به برودت زیاد زمستانه در مناطق حاشیه کویر مرکزی ایران، فروردین ماه مناسب‌ترین زمان کاشت قلمه‌هاست. تراکم کاشت قلمه‌ها بسته به مقدار آب و بازار هدف متغیر بوده و پس از طی دوره رویش 3 تا 10 سال (بسته به نوع چوب مورد نیاز و بازارپسندی آن) درختان قطع شده و در دوره‌های بعد با پرورش جست‌گروه‌های به‌وجود آمده چوب مورد نیاز به‌صورت شاخه‌زاد استحصال می‌شود. جمعیت‌های دست‌کاشت موجود در حاشیه کویر مرکزی ایران مناسب‌ترین جمعیت‌ها برای کاشت در این مناطق به‌دلیل سازگاری بیشتر با برودت زمستان هستند.

کلکسیون گز شاهی در سال اول در ایستگاه تحقیقات بیابان شهرستان گرمسار

کلکسیون گز شاهی سال سوم اجرای پروژه واقع در ایستگاه تحقیقات بیابان شهرستان گرمسار

با توجه به سطح و حجم وسیع آب و خاک‌های شور و شوروقلیا در کشور ما و رها و بلااستفاده بودن این آب‌ها و خاک‌ها، ایجاد جنگل‌کاری‌های چندمنظوره با گونه‌های مقاوم و شورپسند نظیر گز شاهی با مشارکت بخش خصوصی از جمله راهکارهایی است که می‌تواند علاوه بر دربرداشتن مزایای بی‌شمار وجود پوشش گیاهی در اراضی بیابانی، نقش به‌سزایی در استفاده بهینه از این اراضی و ایجاد اشتغال و جلوگیری از مهاجرت روستائیان ایفا کند.

بیماری‌ها و آسیب‌ها

- الف- در اثر یخبندان، برگ درختچه‌های گز در فصل پاییز و زمستان یخ می‌زند.
- ب- موربانه از پوست شاخه‌های خشک شده گز تغذیه می‌کند ولی به تنه اصلی آن آسیب نمی‌رساند .
- ج- بادهای شدید گاهی سبب ریشه‌کن شدن درختان گز می‌شود. دیده شده که گاهی در اثر بادهای شدید، تنه اصلی روی زمین قرار گرفته است. در نتیجه به جای اینکه ساقه اصلی رشد کند، شاخه‌های فرعی به طرف بالا رشد می‌کنند.
- د- آفت‌های و بیماری‌های مهم گیاه گز عبارتند از : پروانه برگ خوار، سرخرطومی گز، پسیل گز، پروانه تارنکبوتی، شپشک گز.

سوسک‌های چوب‌خوار نیز از آفت‌های گیاه گز هستند. همچنین تعدادی از قارچ‌ها هستند که باعث پوسیدن ریشه گیاه گز می‌شوند.

سایر خواص دارویی گیاه گز شاهی:

- تقویت لثه و دندانها: آب دمکرده ی گیاه برای تقویت لثه و دندانها موثر است.
- درمان یرقان: گیاه را در آب گرم خیسانده و سه تا هفت روز بصورت مرتب خورده شود. همچنین می توان از خواص گیاه خینجوک برای درمان یرقان استفاده نمود.
- افزایش دید چشم: گیاه را در گلاب خیسانده و بعد از صاف نمودن در چشم چکانده شود. همچنین استفاده از خواص درمانی گیاه گز روغن برای تقویت بینایی توصیه می گردد.
- جلوگیری از اخلاط خونی: آب دمکرده آن را بنوشید.
- رفع مشکلات صرع: به منظور رفع مشکلات مربوط به بیماری صرع گیاه گز شاهی دارویی مناسب برای درمان آن می باشد. همچنین می توان از خواص دارویی گیاه تاغ استفاده نمود.
- تقویت معده، کبد و طحال: طب سنتی گیاه گز شاهی را گیاهی برای تقویت معده و طحال می داند، علاوه بر این گیاه نیز می توان از خواص درمانی خردل سیاه استفاده نمود.
- کاهش ترشحات بیش از اندازه عادت ماهیانه
- قطع اسهال صفراوی و رطوبتی

- درمان یرقان و رطوبت رحم
- مقطع اسهال
- تقویت مسلولین
- مقوی چشم
- تقویت لثه
- قابض: گال های آن قرمز و خیلی قابض، پوست آن تلخ و قابض است .

موارد احتیاطی و منع مصرف

این گیاه باعث تضعیف معده می شود و مصلح آن صمغ عربی است.

منابع:

سایت مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور (<https://rifr-ac.ir/>)

سایت کویرها و بیابانهای ایران (www.irandeserts.com)

سایت نماگرد (<https://namagard.com/>)

سایت عطارک (<https://attarak.com/>)